



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Quanam ratione fieri debeat examen. Cap. 11.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

nostra, aut minus recta intentione, aut segnitie, aut aliis circumstantiis infirmis. Sapientissimum ergo erit ea assidue inspicere, ut per continuam discussionem nunc hanc actionem, quæ occurrit, & postea similem aliam expolientes, & sic de aliis, tandem aliquam mundam & pulchram ex omnilaterè præstare discamus. Hoc sanctorum studium est, ut apparet in Iob, cuius hæc est vox: Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceret delinquenti. Quia, inquam, scio Domine non solum te opera mala castigare, sed & imperfectiones, ac culpas bonis actionibus adherentes punire, ideo & omnia opera mea, etiam bona, discuto, ut dum imperfectiones in eis fugio, punitionem etiam euadam. In hunc sensum Gregorius hæc scribit: Quid ergo est quod mira opera faciens, hæc ipsa etiam veretur patens? cum dicit: Verebar omnia opera mea, nisi quod in sancti viri actibus verbisque colligimus, ut si placere Deo veraciter cupimus, postquam perversa subigimus, ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus; & postquam exposuit quomodo desidia & fraus se operibus studiose immisceant; subdit: Ipsa igitur bona nostra quia insidiantis culpæ euadere gladium nequeunt, nisi sollicito quotidie timore muniantur, per sanctum vitum nunc certè dicitur, Verebar omnia opera mea: ac si humili confessione diceretur, quæ aperte egerim, video, sed quid in his latenter pertulerim, ignoro; sæpe enim bona nostra latrocinantia fraude percunt, quia re ætis se nostris actibus concupiscentiæ terrenæ subiungunt. Sæpe desidia interueniente deficiunt, quia à feruore, quo cœpta sunt, frigescente amore tabescunt. Quia ergo culpæ surrepto vel in ipso virtutis actu vix vincitur, quid ad securitatem superest, nisi ut studiosè semper & in virtute timeatur?

Opera autem bona sic examinata atque discussa merentur pro nostra possibilitate ante oculos Domini apparere, & eius conspectui præsentari. Quia postquam ab eis per stertum, & compunctionem, & emendationis propositum maculas negligentiarum absterisimus, qui superest, nisi ut illi ea, cuius gratia facta sunt, offeramus? Id profectò signatù existimat idem sanctus Pater Gregorius in compositione thymiamatis, de quo in Exodo legimus: Cumque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis (ex quibus nempe conficitur) pones ex eo coram tabernaculo testimonij. In quo loco apparebo tibi. Hunc namque locum exponens, sic ait: Curandum itaque est, ne bona nostra pauca sint, curandum ne indiscussa; ne aut pauca agentes, inueniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vœcordes. Nec enim vnaquæque verè virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. Et post pauca: In tenuissimum puluerem aromata vniuersa conterimus, cum bona nostra quasi in pilo cordis occulta discussione iundimus, & si veraciter bona sint, subtiliter tractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, est, virtutes recogitando terere, & vsque ad subtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum quod de eodem puluere dicitur, Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens subtilius recogitando conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit, ne grossum diuini; sit bonum, quod agitur, ne si hoc acta retractionis manus non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat. Cum ergo tantæ utilitates in discussione bonarum actionum emergant, profectò discutere quotidie, & examinare debemus, ne oleum & operam in earum exercitatione perdamus. Quis enim dubitet se magnam bonorum iam

A curam facere, si bona opera, quibus multa præmia lucrari debuerat, ita proferat, ut non præmium, sed pœnam sibi conquirat? Certum est autem in hanc incurrere, qui ex eo quod se non discutit, malum sæpe pro bono, aut imperfectum pro perfecto sumit.

Si autem bona opera discutienda sunt, multo potiori ratione, mala sunt omnino limæ examinis subicienda, ut nimirum per conscientiæ discussionem, non solum culpas & defectus nostros videamus, sed etiam qualitatem & magnitudinem mali quod commisimus, expectemus. Illud enim probè cognitum ad compunctionem (ut diximus) mouet, & vera cordis contritio ex auxilio gratiæ procedens, diuinam misericordiam flebit, & remissionem adducit. Sanctus Ezechias, ut Dominum propitium haberet, quid dicit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Per omnes annos vitæ meæ, inquit, rememorabor mala mea, & peccata, quæ feci: & hanc memoriam tristitia magna & mœrore condiam, & quia tuam maiestatem offendi, me dolore & afflictione conficiam. Dicam sanè: Domine si sic viuatur, si sic vitam insumpturnus eram, si in talibus, tam fœdis, tam homine indignis perditurus eram vitam spiritus & animæ meæ, ut quid me oportuit viuere? dum hæc dico, & me dolore conficio, & tuam in corde meo reprehensionem sentio, ad vitam ex tua misericordia mihi prærogatam adducor. Video profectò quia in illa pace simulata, & noxia, quæ cum meis vitis & peccatis habui, erat abscondita amaritudo mea amarissima. Dum verò hoc video, & pro aduersis doleo, tu Domine, qui non vis mortem peccatoris, sed ut conuertatur ad te, eripuiti animum meam ab statu illo miserimo peccati, ut non peirer, & proiecti post tergum tuum omnia peccata mea. Hos omnes fructus ex recogitatione peccatorum suorum collegit Ezechias: & nos eosdem colligimus, quotiescumque cum vera tristitia & dolore nostra peccata discutimus & recogitamus. Dilcito igitur, o frater, tibi præfse, ut iam Bernardus te doceat, & vitam ordinare, mores componere, temetipsum iudicare, & temetipsum apud temetipsum accusare, sæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedeat iudicans, iustitia stetera, & temetipsum accusans conscientia, nemo te plus diligit, nemo fidelius iudicabit. Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Vespere præteritæ diei rationem exige, & superuenientis noctis fac indicationem, sic distracto nunquam aliunde lasciuire vacabit. Sic ille. Cum ergo omnia, quæ agimus, ex Bernardi sententia discutenda sint, & illorum ex misericordia Dei multa sint bona, & ex fragilitate nostra non pauca sint mala, sequitur ut vniuersa tam bona quam mala coram conscientia apparere debeant, ut nimirum bona ex misericordia Dei facta, ab eo quod imperfectionis ex miseria humana contraxerunt, purgentur, & mala ex fragilitate nostra pattata, per contritionem & debitam pœnam deleantur.

Isai. 38. 15.

B **C** **D**

Bern. ad fratres de monte Dei.

E

Quanam ratione fieri debeat examen.

CAPVT XI.

BEATI, inquit Sanctus David, qui custodiunt iudicium; & faciunt iustitiam in omni tempore. Quo loco Augustinus iudicij nomine aliud quid quam iustitia

7. 105. 3

Aug. ii.

voce intelligi permittit. At enim, si iudicium & iustitia proprie dicantur, aliquid interesse non dubito, ut iudicium custodire dicatur, qui recte iudicat, iustitiam vero facere qui recte agit. Nec absurdè existimo intelligi secundum illud: Quoad usque iustitia conuertatur in iudicium. Iustitia igitur significet virtutis opera, quibus recte viuimus, & iudicium, operum nostrorum discussionem, qua gesta nostra iudicamus. Quare beati erunt illi, qui non solum iustitiam, & sancta opera curant facere, sed etiam dum seipos discutunt, & Deo bona, sibi que ipsi mala tribuunt, iudicium nituntur custodire. Beata ciuitas illa ubi iudex non diligit munera, nec sequitur retributione, sed iuste iudicat; & beata anima illa in qua ratio à Deo illuminata, vniuersa gesta examinat, & nihil malum aut imperfectum impunitum dissimulat. Si autem examen est, quoddam spirituale iudicium, forma iudicij in eo seruanda est, ut rectè & vtiliter à nobis fiat. In iudicio vero, in quo quis non tantum alicuius criminis, verum etiam & ingratitude accusatur, erga eum quem crimine suo læsit, primo loco fit commemoratio beneficij, deinde inquisitio & probatio criminis, & postremo sententia iudicis, qua reum damnat, & debita pœna castigat. Huius generis videretur nobis conscientie examen, in quo nos non solum culpam & defectum, verum ingratitude erga Dominum accusare debemus, & condigna afflictione punire. Sicut enim nigrum iuxta album magis elucet & tetrius apparet, ita culpa nostre iuxta diuina beneficia posita, clarius se & euidentius ostendunt. Ad hunc autem discussionis modum prouocat nos Dominus per Micheam, dicens: Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi: Vt commemoratis beneficiis popululum suum ad cognitionem ingratitude & criminum suorum trahat, & ad desideria conuersionis inducat. Nos, inquit Hieronymus, qui cepimus reuelata facie gloriam Domini contemplari, & verè habemus Patrem Abraham, audiamus cum peccauerimus, aduersum nos disputantem Deum, & nos in beneficiorum suorum magnitudine arguentem. Id quidem, ut scientes peccata nostra non velimus cum ipso contendere, sed illum precibus exorare.

Cum hæc ita sint, tempus accommodatum ad examen accipiendum est, & ille quadrans ante cubitum, est aptissimus, quando iam à labore cessamus, & nos ad pauandum propter Dominum, & quiescendum componimus. Vnde Richardus: Aliud est tempus inuestigandi, quæ sunt supra se, atque aliud est tempus discutiendi, quæ sunt intra se. Omnia enim tempus habent. Tempus itaque est contemplandi magnalia diuina, & est tempus considerandi infirma nostra. Istud est tempus flendi, illud est tempus ridendi. Nam [& ad vespere demorabitur fletus, & ad matutinum letitia.] Cur non sit tempus ridendi in matutino diuinae contemplationis, in contemplatione æterni luminis? Cur non sit tempus flendi in vespertino horrendæ visionis, in considerandis humanæ conscientie tenebris? In hoc igitur tempore flendi, & considerandi tenebras nostras, quinque faciendæ sunt, quæ concurrunt ad formam siue modum examinis. Primum, commemoratio beneficiorum Dei, & humilis ac seruida gratiarum actio. Secundò, postulatio gratiæ, ut valeamus culpas nostras defectusque cognoscere & inuestigare. Tertio, inquisitio & discussio conscientie, qua defectus & culpas omissionis & commissionis agnoscamus. Quarto, dolor & derectatio peccatorum admissorum, ac emendationis propositum. Quintò, debita pœnæ & castigationis assumptio.

P. 93. 15

Mich. 6.
3.

Hier. ib.

Rich. de
condit. in
ter. homi-
nis c. 35.
Cant. 3. 1

P. 29. 6.

Primò ergo examen incipies ab actione gratiarum pro iramensis beneficiis, & donis à liberalitate diuina susceptis. Hæc enim grata beneficiorum commemoratio, & humilis peccatorum confessio, & accusatio coram Domino facta, vehementius ad dolorem & compunctionem impellet, & facilius misericordiam impetrabit. Basilus quidem omnem orationem nostram à gratiarum actione inchoandam esse manifestè ait. Eius verba sunt: Quapropter quando cumque institis orare, coniugem, liberos, reque adeò ipsam relinquito, à terraque procul abscedito, cœlumque superato, & naturas omnes, tam quæ cerni quam quæ cerni non possunt, relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit. Et post pauca, Dic: Gratias ago tibi, Domine, propter incedibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua sustines, & ad respiciendum omnibus nobis potestatem facis. Propter hoc enim taces, & nos sustines, Domine, ut tibi gratias agamus, qui salutem generis nostri modò terrendo, modò leniter exhortando, moderaris, qui; per Prophetas primò, postremò per aduentum Christi tui nos visitaueris. Tu enim finxisti nos, non autem ipsi nos. Tu es Deus noster.

B

C

D

E

Si autem omnis oratio à gratiarum actione debet incipere, maxime ista, in qua volumus, & lucem ad nostri cognitionem petere, & errorum veniam ac remissionem impetrare. Gratiarum autem actio generalis, & sub vno nomine omnia beneficia diuina complectens, non est multum utilis: specialis vero, quæ omnia beneficia sigillatim recenset, est impossibilis. Quis enim vniuersa Dei beneficia, quæ nullo numero comprehenduntur, numerando recenset? Media ergo via tenenda est, & beneficia generalia, & aliqua illius diei particularia in gratiarum actionem aduocanda: cuius recordatio nos ad compunctionem habendam disponat. Et quia breuis est hæc gratiarum actio, tempus ad examen destinatum nequaquam præcipiet. Dices ergo sic:

1. Quia ex æternitate vidisti & dilexisti me, & (ut de tua infinita misericordia spero) me ad gloriam tuam efficaciter elegisti, & per conuenientia media ad eam prædestinasti.
2. Quia per creationem me ex nihilo condidisti, ad tuam imaginem & similitudinem fecisti, & innumetis donis in anima, & corpore dotasti.
3. Quia me, & omnia propter me tam longa duratione conseruas, sine cuius actuali cōkursu statim in nihilum issemus, nec possemus vno momento subsistere.
4. Quia me, & omnia propter me gubernas & regis, & quæ ad me pertinent, efficacissima & suauissima prouidentia disponis.
5. Quia me pretioso vulnerum tuorum sanguine redemisti, & per merita, & passiones tuas à seruitute diaboli liberaisti.
6. Quia te mihi in Doctorem, in Medicum, in Patrem, ac in exemplum sanctæ vitæ dedisti.
7. Quia me cum paucis, respectu multorum, ad Ecclesiam tuam, & ad veræ legis Euangelicæ professionem, & ad tui cognitionem, & obsequium vocasti.
8. Quia cum paucissimis ad statum

Domine
Deus
meus,

religio

Bas. c. 1.
mon. c. 2.

immenfas gratias tibi ago:

religiosum, & ad hunc amabilissimum quem profiteor, misericorditer adduxisti.

9. Quia Sacramentis, inspirationibus, Sanctorum exemplis, spiritualibus libris, & aliis plurimis mediis ad bonam vitam adiuuisti, & adiuuare non cessas.

10. Quia ex misero statu inimici (vt de tua benignitate confido) ad dignitatem amici prouexisti, & per gratiam gratum facientem iustificasti.

11. Quia me ab innumerabilibus periculis perdendi gratiam, liberaisti, & liberare non desinis.

12. Quia plurimis donis tum internis, tum externis, tum naturæ, tum gratiæ ditasti.

13. Quia mihi (vt spero) ab æterno, certum secundum tuam prædestinationem gradum gloriæ efficaciter præparasti.

14. Quia me hodie ad orationem, & tui alloquium admisiisti, cibo, & potu corporis & sanguinis tui cibasti, & in tuo obsequio continuisti.

15. Quia me aliis infinitis beneficiis es prosequutus, & efficere non cessas, & per totam vitam, ac postea per totam æternitatem afficies.

Sic facta beneficiorum commemoratio & gratiarum actio, auxilium gratiæ ad te cognoscendum, inspiciendum, & discutiendum petes. Prauum enim est cor hominis & inscrutabile. Quis cognoscat illud?] Et cum huic interrogationi respondeatur: Ego Dominus scrutans corda & probans renes.] Ab eo utique, qui potest, petendum est, vt cor nostrum apud nos statuat, dolos eius & simulationes pandat, & venam nostræ propriæ cognitionis aperiat. Hæc autem petitio breuis quoque sit, vt aliis punctis examinis tempus non desit. Sic ergo etiam mente & affectu dices: Et tu, ô Domine liberalissime, his omnibus beneficiis, nunc (quæso) aliud adiuge, vt lucem è tua sede ad me mitras, & abundantem gratiam tribuas, qua possim mea peccata cognoscere, & eorum, quæ aduersum tuam maiestatem commisi, ad sterum, & debitam penitentiam, recordari.

Post hæc duo, quæ sunt velut præludia, ad ipsum conscientiæ examen veniendū est, & examinanda atque inuestiganda sunt omnia nostra, quæ claritatis gratia distribuenda sunt in cogitationes, affectus, sermones, & opera. Quid in tribus istorum, nimirum in affectibus, cogitationibus, & operibus discutiendum sit, Hugo Victorinus in hunc modum edocuit. In affectibus considerandum est, vt sint recti, sinceri, hoc est, ad id ad quod debent esse, & quomodo debent esse. Diligere enim quod non oportet, malum est: similiter, diligere verò quomodo non oportet, malum est. Itaque bonus affectus est, quando est ad id ad quod debet, & quomodo debet. Ammon sororem dilexit, & erat affectus ad quod debuit: sed quia malè dilexit, non quomodo debuit, igitur affectus esse potest ad id ad quod debet, & non quomodo debet. Nunquam autem esse potest quomodo debet, nisi ad id quod debet. In eo ad quod debet, rectus & quomodo debet sincerus. In cogitationibus considerandum, vt sint mundæ & ordinatæ. Mundæ sunt, quando neque de malis affectionibus generantur, neque malas generant affectiones. Ordinatæ sunt, quando rationaliter, hoc est, tempore suo, adueniunt tempore enim non suo,

A etiam bona cogitare sine vitio non est, vt in lectione, de oratione, & in oratione, de lectione. In operibus considerandū est primū, vt bona intentione fiant. Bona intentio est, quæ simplex est & recta. Simplex sine malitia, recta sine ignorantia. Quæ enim sine malitia est, zelum habet: sed quæ cum ignorantia est, secundum scientiam zelum non habet. Itaque intentionem oportet esse & rectam per discretionem, & simplicem per benignitatem. Secundò, in operibus considerandum est, vt ex recta intentione inchoata, cum perseveranti feruore ad finem perducantur, vt nec perseverantia torpeat, nec amor tepescat.] De verbis nihil dixit, sed in eis considerandum est, vt vera sint, vt nemini noxia, vt ad aliquid necessaria, vt conuenienti tempore & loco prolata, vt debito modo dicta. Si in aliquo istorum erratum sit, circa cogitationes: quia minus mundæ fuerunt, vel minus ordinatæ: circa affectus, quia minus recti, vel minus sinceri: circa sermones, quia vel minus veri, vel minus necessarij: circa opera, quia minus bona, vel non recta intentione facta: memoria notandum est, vt circa illud dolorem concipiamus, & emendationis propositum procuremus.

B Operum verò illa præcipuè examinanda sunt & discutienda, quæ secundum status religiosi ordinem quotidie occupatos nos tenent, in quibus innumerabiles solemus imperfectiones admittere. Quas pulchre quidem Thomas à Campis quodam loco dextit, ita vt non sit necessarium, nisi eius verba his nostris scriptis inferere. Sic ait examinis formam præscribens: Ad cauendum ergo derestabilem negligentiam in examinatione propriæ conscientiæ, de omni verbo & opere iudicium tibi hora congruenti statue, & rationem villicationis tuæ a te ipso exige strictè. Serue male & piger, dic qualiter hunc diem expendisti. Ecce notaui quòd hodie suscitatus, non alacriter surrexisti, pigritasti in lecto, vix ad vltimum signum te erexisti, & post alios tardior venisti. Non cantasti fortiter, nec attendisti diligenter, vana retractasti, & præ inopia deuotionis etiam dormitasti. Accelerasti ad finem & ad lectum, & hoc mihi valde est suspectum, quia sicut im præparatus chorum intrastisti, sic indeuotus exiisti. Verba multa prompsisti, paruum fructum retulisti, tardè etiam ad opus accessisti, accidiosè laborasti: Loquutus es inutilia, interrogasti curiosè, iudicasti suspiciosè, retulisti sæpe dissolutè, detraxisti, commotus fuisti corde, & oculis euagatus in choro, in mensa: & modicum ad lecta attendisti. Sæcularia incautè auscultasti, verba Christi & Sanctorum dicta malè recitasti. De cibo & potu cogitasti, & auidè comedisti. Gaudius es de melioribus ferculis, desiderasti amplius, de vilioribus murmurasti. Non fuisti patiens in modico defectu, nec continens à meliori, sed magis tibi, quàm fratri tibi assidenti, id optasti. Quæsiuisti te in paruis, & maiora, scilicet fidelitatem & charitatem, amisti. Negligenter horas legisti, sine deuotione, sine debita attentione, & sine distincta prolatione verborum. Vide vbi corruisti; & desine superbiere & gloriari de bonis à Deo perceptis. Semper deplora interioris hominis statum multis passionibus implicatum. Scrutare abscondita cordis tui, si ira, si inuidia, si concupiscentia, si auaritia, si impatientia; aut tristitia te mouit, aut superauit. Nec solum de malis peractis inuestigandum est, sed etiam de bonis neglectis perquirendum. Si beneficia Dei cum gratiarum actione accepisti; si pro amicis & aduersariis orasti; si reuerentiam Prælato, & minoribus fratribus dulcedinem charitatis exhibuisti: si infirmis & tentatis compatius fu-

Thomas à Camp. lib. 2. de discipl. claustr. cap. 10.

Hugo lib. de mediet. ante mediet.

2. Reg. 11.

si: si petentibus auxilium, si morientibus solacium impendisti: si denique honorem Dei simpliciter & pure quaesivisti: si humanam laudem strenue vitasti; si propriam voluntatem prompte abnegasti; si te nulli praetulisti: si patienter correctiones accepisti: si poenitentiam iniunctam, humiliter implisti: si nemini molestus fuisti; si laesus clementer indulxisti: si ab iniuriato veniam postulasti; si deuote celebrasti: si attentè cantasti: si pertinax non fuisti: si ad humilia opera festinasti: si contemptus non contradixisti: si malum pro malo reddere non cogitasti, sed in bono malum vincere studuisti.] Haecenus ille. Quibus sanè verbis conuersationem nostram ante oculos mentis ita constituit, vt ex ea satis nobis erubescendum sit, qui bona opera, quibus in dies sanctiores essemus futuri, ita scēdemus, vt ex eis non tam merita, quam imperfectiones, non tam causam laetitiae, quam meroris conquiramus.

Ex his fasciculū quotidianarum imperfectionum & culpandarum tuarum, & aceruum merorum & tristiciarum tibi colliges. Has culpas tuas iuxta Dei beneficia supra commemorata statue; vide quomodo Deo tibi bene facienti respondeas, quomodo eius dona compenses; quam vilis & ingratus sis, qui pro beneficiis offensas; pro donis culpas, pro amore obliuionem negligentiamque retribuas. Luge frater, & lacrymas funde, satis enim magnam habes causam lugendi, quia nunquam ad examen venis, in quo non culpas, & ingratitude, & obliuionem tui Domini & Creatoris inuenias. Has offensas, licet oculis carnis exiguae videantur, quanto potueris feruore propter Dei amorem detestare, & odio habere, quia fidelis anima Dei bonitatem erga se & suam ingratitudinem videns, nihil exiguum putat, si lucem caelestem habeat, quod tantam maiestatem offendat. Ex hac autem collatione beneficiorum Dei, & tuarum imperfectionum, ita dolorem & detestationem peccatorum procreas, vt imminutioni fiducia nullum penitus locum relinquant. Immo ex eo ipso quod tot imperfectionibus tuam animam sordere conspicias, & benignissimum Dominum per tot annos tecum dissimulasse, & tibi plusquam septuagies: septies, quin & plus quam millies ignouisse cognoscis, in spem erigere, quod nunquam te abiiciet, sed quotiescumque ad eum veneris, & veniam postulaueris, non aliter quam pater amantissimus te benigne recipiet. Dilige illum, quem tam suauem, tam dulcem, tam propitium experiris. Gaude quod in tanta patientia, & tam longanimitate sustinentia, qua tuam emendationem expectat, suam infinitam bonitatem testatam faciat, & naturalem mansuetudinem ac lenitatem omnibus creaturis ostendat.

Hi autem omnes affectus proposito firmo emendationis deseruiant, (hic enim est fructus examinis, vt & nos ipsos emendemus) & nunc vnā imperfectionem, nunc aliam procul à nobis abiiciamus. Quod manifestè docet Gregorius, exponens illud Iob: Vestiu me sicut vestimento & diademate, iudicio meo.] Iustorum iudicia, inquit, rectè diademate comparantur: quia per magni operis gloriam ad retributionis ducuntur coronam. Quae nimirum iudicia secum quotidie introrsus agunt: Quid Deo, quid proximo debeant, solerter aspiciunt, atque ad agenda bonae districtè redarguunt. Vnde bene quoque per Salomonem dicitur: Cogitationes iustorum iudicia. Iusti quippe ab omni strepitu seculari ad corda sua redeunt, ibique ascendunt tribunal mentis, atque ante oculos se & proximum statuunt, deducunt ad medium regulam te-

Iob. 29.
14.Prov. 12.
5.

A flamenti, qua dicitur: Quae vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.] Transferunt in se personam proximi, & sollicitè attendunt, quid sibi, si ita essent, fieri, vel non fieri iuste voluissent; sicque districto iure atque iudicio causam suam, & proximi; iuxta tabulas diuinæ legis in foro cordis examināt. Bene ergo dicitur: Cogitationes iustorum iudicia.] Quia ipse eorum intimus motus cordis quasi quaedam libra est iudicariæ potestatis. Quibus peractis quia retributionem inferni non requirunt, rectè eorum iudicia diademate comparantur. Diadema quippe in superiori parte corporis ponitur. Iustorum ergo iudicium diadema dicitur, qui per hoc non in terrenis & infimis, sed sursum remunerari concupiscunt.] Haec ille.

B Tandem pro quotidianis defectibus aliquam tibi, quam statim exoluas, poenitentiam iniunges, vt si aliquem tibi dolorem infligeres, aut aliquam preculam recitares. Quando autem culpa aut defectus grauior fuit, non sufficeret eum cōmuni poena mulctare, sed necesse erit extraordinaria reprehensione, & condigna castigatione punire. Haec est formula in conscientiae discussione seruanda, quam si teneris, non lentis passibus in mentis profectum festinabis.

Summa doctrina examinis.

CAPVT XII.



VINQVIES (si bene memini) in hoc eodem libro, examinis mentionem feci. Nam dixi, orationem ipsam mentalem spiritali discussione examinandam esse, & illam curam particularem eradicandi aliquid vitium, vel aliquam virtutem inferendi, bis quotidie esse in examen vocandam; & totam vitam ac conuersationem nostram; bis etiam singulis diebus ante prandium, & ante cubitum esse similiter discutiendam. At molestum admodum videtur, viros spirituales ad tam crebras suae conscientiae discussiones adigere, quibus necesse erit praestantiores virtutis actiones impediri. Sed imprimis frequens conscientiae propriae mundatio ac purificatio, nemini onerosa esse debet, cum sciat, quo frequentius & exquisitius suam animam mundauerit, se in conspectu Domini puriorem appariturum; maioremque gratiam promeriturum. Cum sciat etiam perfectos viros in hoc exercitationis genere fuisse nimios (si ita dici possit) & non quinquies, aut sexies, sed multo frequentius seipso diebus singulis inspexisse, & examinatione mundasse. Si tamen quae haecenus dicta sunt, intelligantur, videbimus hanc molestiam penitus esse sublatam: cum duo tantum tempora examini ante prandium, & ante cubitum sint assignata. Nam illud orationis examen, post illud vitae spiritalis tyrocinium, diximus in horam meridianae examinis posse reici, aut ita breuiter debere fieri, vt nullum ferè tempus vsurpet. Duo verò curae particularis examina in tempora horum duorum, quae sunt ante communem refectionem & ante dormitionem, similiter reicienda sunt. Postquam enim cogitationes, affectus, verba, & actiones inspexeris, mentis oculos ad illud vitium, quod impugnas, vel ad illam virtutem, quam particulariter exerces, conuerteris, & in quo defecisti, aut bene processisti, diligenter inspicies. Atque adeo sine vlla molestia bis in die in hanc exercitationem tam vilem, discutendi te ipsum, incubes. Atque vt hanc rem ita finiam, ex

Math. 7.
12.

haec